

PRACE NAUKOWE

Uniwersytetu Ekonomicznego we Wrocławiu

RESEARCH PAPERS

of Wrocław University of Economics

Nr 373

Branżowe problemy rachunkowości i podatków

Redaktorzy naukow
Zbigniew Luty
Aleksandra Łakomiak
Alicja Mazur

Wydawnictwo Uniwersytetu Ekonomicznego we Wrocławiu
Wrocław 2014

Redaktor Wydawnictwa: Anna Grzybowska

Redaktor techniczny: Barbara Łopusiewicz

Korekta: Barbara Cibis

Łamanie: Adam Dębski

Projekt okładki: Beata Dębska

Publikacja jest dostępna w Internecie na stronach:

www.ibuk.pl, www.ebscohost.com,

w Dolnośląskiej Bibliotece Cyfrowej www.dbc.wroc.pl,

The Central and Eastern European Online Library www.ceeol.com,

a także w adnotowanej bibliografii zagadnień ekonomicznych BazEkon

http://kangur.uek.krakow.pl/bazy_ae/bazekon/nowy/index.php

Informacje o naborze artykułów i zasadach recenzowania znajdują się

na stronie internetowej Wydawnictwa

www.wydawnictwo.ue.wroc.pl

Kopiowanie i powielanie w jakiegokolwiek formie

wymaga pisemnej zgody Wydawcy

© Copyright by Uniwersytet Ekonomiczny we Wrocławiu

Wrocław 2014

ISSN 1899-3192

ISBN 978-83-7695-435-6

Wersja pierwotna: publikacja drukowana

Druk i oprawa:

EXPOL, P. Rybiński, J. Dąbek, sp.j.

ul. Brzeska 4, 87-800 Włocławek

Spis treści

Wstęp	9
Halina Buk: Prezentacja w sprawozdaniu finansowym praw do emisji gazów cieplarnianych na przykładzie spółek branży paliwowo-energetycznej....	11
Jolanta Chluska, Jolanta Rubik: Informacyjne aspekty rachunku kosztów w wycenie kontraktów długoterminowych	23
Zuzanna Firkowska-Jakobsze, Joanna Szwajcar: Istota oraz zasady prezentacji funduszy specjalnych w sprawozdaniu finansowym jednostki ...	34
Waldemar Gos, Stanisław Hońko: Rezerwy techniczno-ubezpieczeniowe – aspekty bilansowe i podatkowe	46
Olga Grzybek: Jakość informacji o wartościach niematerialnych prezentowanych w sprawozdaniach finansowych spółek telekomunikacyjnych.....	56
Natalia Jevseychikova: Instrumenty stymulacji podatkowej innowacyjnych procesów gospodarczych na Białorusi	66
Małgorzata Kamieniecka: Możliwości wykorzystania narzędzi rachunkowości finansowej w logistyce	77
Yury Karaleu: Procedura przekształcania pozycji sprawozdania finansowego zgodnie z Międzynarodowym Standardem Rachunkowości 29 „Sprawozdawczość finansowa w warunkach hiperinflacji”	89
Joanna Koczar: Usługi z zakresu rachunkowości jako usługi dla biznesu – aspekt międzynarodowy.....	107
Iwona Kumor, Lucyna Poniatowska: Odpisy aktualizujące należności jako instrument polityki rachunkowości kształtujący wynik finansowy na przykładzie spółek z branży energetycznej objętych WIG 30.....	119
Irina Lukyanova, Maria Shkliarova: Ewidencja aktywów biologicznych w gospodarstwach rolnych – białoruskie krajowe normy a MSSF	133
Aleksandra Łakomiak: Branżowe problemy rachunkowości i podatków ogrodniczych grup producentów rolnych	148
Przemysław Mućko: Uwarunkowania zmian w makropolicy rachunkowości funduszy własnych samodzielnych publicznych zakładów opieki zdrowotnej	170
Wojciech A. Nowak: Rachunkowość sektora finansów publicznych jako rachunkowość branżowa.....	182
Anastazja Piekarska: Opodatkowanie małych gospodarstw rolnych na Białorusi.....	195
Edward Pielichaty: Zasady rachunkowości Banku w Świdnie Rekomendacji U.....	208

Katarzyna Piotrowska: Użyteczność informacji sprawozdawczej spółek budowlanych w upadłości likwidacyjnej.....	217
Lucyna Poniatowska: Produkty rolne i zasady ich wyceny według polskich i międzynarodowych regulacji rachunkowości.....	229
Piotr Prewysz-Kwinto, Grażyna Voss: Wartości niematerialne i prawne w polskim przemyśle wydobywczym.....	241
Paweł Rumniak: Marka jako składnik aktywów przedsiębiorstwa.....	250
Adrian Ryba: Ewidencja i wycena aktywów biologicznych zgodnie z Międzynarodowymi Standardami Sprawozdawczości Finansowej – artykuł dyskusyjny.....	261
Tatiana Verezubova: Rachunkowość i podatki – problemy białoruskich firm ubezpieczeniowych.....	272
Edward Wiszniowski: Rewolucja czy normalizacja rachunkowości spółdzielczych kas oszczędnościowo-kredytowych?.....	282
Aneta Wszelaki: Kwestie podatkowe w obszarze utworzenia rezerw celowych w bankach.....	296
Katarzyna Żuk: Wycena i ujęcie w rachunkowości produktów gotowych i półproduktów związanych z produkcją e-liquidów do e-papierosów.....	307

Summaries

Halina Buk: Presentation in the financial statement greenhouse gas emission quotas on the example of fuel and energy sector company.....	22
Jolanta Chluska, Jolanta Rubik: Informative aspects of cost accounting of long-term contracts valuation.....	33
Zuzanna Firkowska-Jakobsze, Joanna Sz wajcar: Essence and principles of special funds presentation in the financial statements of an entity.....	45
Waldemar Gos, Stanisław Hońko: Technical provisions – balance sheet and tax aspects.....	55
Olga Grzybek: Quality of information about intangible assets presented in the financial statements of telecommunications companies.....	65
Natalia Jevseychikova: Tax stimulation instruments of innovative economic processes in Belarus.....	76
Małgorzata Kamieniecka: The possibilities to use the tools of financial accounting in logistics.....	88
Yury Karaleu: Adjustment procedure of financial statements indicators in accordance with IAS 29 "Financial Reporting in Hyperinflationary Economies".....	106
Joanna Kocz ar: Accounting services as services for business – international aspect.....	118

Iwona Kumor, Lucyna Poniatowska: Allowances for revaluation of receivables as an instrument of accounting policy shaping the financial result on example of WIG 30 companies from energy segment	132
Irina Lukyanova, Maria Shkliarova: The accounting of biological assets at agricultural enterprises: Belarusian local standards and IFRS	147
Aleksandra Łakomiak: Accounting and taxation issues in branch of horticultural producer groups	169
Przemysław Mućko: Circumstances of changes in the accounting macro-policy for equity of independent public health care organizations.....	181
Wojciech A. Nowak: Public finance sector accounting as an industry accounting	194
Anastazja Piekarska: Taxation of small agricultural enterprises in the Republic of Belarus	207
Edward Pielichaty: The rules of bank accounting in the light of Recommendation U	216
Katarzyna Piotrowska: Usefulness of the information reporting of construction companies in liquidation	228
Lucyna Poniatowska : Agricultural products and principles of their valuation by Polish and international accounting regulations.....	240
Piotr Prewysz-Kwinto, Grażyna Voss: Intangible assets in Polish mining industry	249
Paweł Rumniak: Brand as a company asset.....	260
Adrian Ryba: Recording and valuation of biological assets in accordance with international financial reporting standards – discussion article	271
Tatiana Verezubova: Problems of accounting and taxation of Belarusian insurance companies	281
Edward Wiszniowski: A revolution or accounting normalization of cooperative credit unions?	295
Aneta Wszelaki: Tax issues in the creation of specific provisions in banks...	305
Katarzyna Żuk: Recognition and measurement in accounting of ready-made products and semi-finished products connected with the production of e-liquids to e-cigarettes	318

Tatiana Verezubova

Białoruski Państwowy Uniwersytet Ekonomiczny w Mińsku

RACHUNKOWOŚĆ I PODATKI – PROBLEMY BIAŁORUSKICH FIRM UBEZPIECZENIOWYCH*

Streszczenie: Przychody uzyskiwane przez zakłady ubezpieczeniowe i ponoszone przez nie koszty działalności mają cechy związane ze specyfiką branży, co wpływa na organizację rachunkowości finansowej i podatkowej tych podmiotów. Na Białorusi zakłady ubezpieczeniowe znajdują się pod ścisłym nadzorem państwa, a ustawowe regulacje określają m.in. maksymalną wysokość kosztów, jakie mogą one ponieść w związku z prowadzoną działalnością. Za ich przekroczenie grożą znaczące grzywny (odprowadzane do budżetu państwa). W artykule poddano analizie problemy białoruskich zakładów ubezpieczeniowych w zakresie rachunkowości i podatków, związane z obowiązkiem sporządzania sprawozdań finansowych zgodnie z Międzynarodowymi Standardami Sprawozdawczości Finansowej. Celem artykułu jest analiza problemów związanych z prowadzeniem ksiąg rachunkowych przez białoruskie zakłady ubezpieczeniowe oraz zasad związanych z ograniczaniem kosztów działalności ubezpieczeniowej. Jako metody badawcze przyjęto analizę i dedukcję.

Słowa kluczowe: ubezpieczenia, rachunkowość, sprawozdawczość, MSSF, opodatkowanie.

DOI: 10.15611/pn.2014.373.22

1. Wstęp

W okresie istotnych zmian zachodzących w światowej gospodarce zasadniczo zmienia się charakter i funkcje ubezpieczeń, stale rośnie ich znaczenie jako skutecznego środka ochrony interesów majątkowych osób prywatnych i podmiotów gospodarczych (zarówno osób fizycznych, jak i prawnych). Ubezpieczenie zapewnia wszystkim ochronę przed niekorzystnymi skutkami różnego rodzaju zdarzeń, takich jak: wypadki (np. samochodowe, przy pracy), wystąpienie ryzyka finansowego lub politycznego, katastrofy ekologiczne i klęski żywiołowe, zdarzenia o podłożu kryminalnym oraz inne zdarzenia losowe.

Specyfika branżowa tego typu działalności związana jest z opłacaniem przez ubezpieczonych składek na rzecz ubezpieczenia określonych rodzajów ryzyka w

---

* Tłumaczenie dr Joanny Koczar (adiunkt w Katedrze Teorii Rachunkowości i Analizy Finansowej, Uniwersytet Ekonomiczny we Wrocławiu).

przyszłości. W razie wystąpienia określonego zdarzenia realizowana jest wypłata odszkodowania dla ubezpieczonego. Ponieważ związane z tym koszty są trudne do przewidzenia, zakłady ubezpieczeniowe tworzą specjalne rezerwy techniczne i matematyczne, które są gwarancją realizacji ich zobowiązań wobec ubezpieczających.

Stosunki łączące zakłady ubezpieczeń z klientami wpływają na organizację ich ksiąg rachunkowych, zarówno w zakresie podsystemu rachunkowości finansowej, jak i rachunkowości podatkowej, ze względu na wymagania stawiane zakładom przez prawo bilansowe i podatkowe.

Białoruś znajduje się obecnie w okresie transformacji związanej z liberalizacją prawa podatkowego oraz wprowadzeniem w zakresie sprawozdawczości finansowej Międzynarodowych Standardów Sprawozdawczości Finansowej (MSSF). Branża ubezpieczeniowa nadal jednak pozostaje pod ścisłym nadzorem państwa, które w znaczący sposób ogranicza swobodę działalności gospodarczej zakładów ubezpieczeń. W tej sytuacji występują sprzeczności między interesami państwa i interesami korporacji ubezpieczeniowych. Prowadzi to do powstawania w praktyce wielu problemów, co przekłada się na organizację rachunkowości zakładów ubezpieczeń i opodatkowanie operacji związanych z działalnością ubezpieczeniową.

Celem artykułu jest analiza podstawowych problemów związanych z prowadzeniem ksiąg rachunkowych przez białoruskie zakłady ubezpieczeniowe oraz zasad związanych z ograniczaniem kosztów działalności ubezpieczeniowej. Jako metody badawcze przyjęto analizę i dedukcję.

2. Białoruskie zakłady ubezpieczeń a normy prawne rachunkowości

Rachunkowość i sprawozdawczość finansowa podmiotów gospodarczych podlega na Białorusi regulacjom zawartym w „Ustawie o rachunkowości i sprawozdawczości finansowej” [Закон Республики Беларусь... N 57-3, 2013].

Ustawa ta przeszła w 2013 r. radykalne zmiany, których celem było dostosowanie obowiązujących na Białorusi rozwiązań do MSSF. Na skutek wprowadzonych zmian białoruskie zakłady ubezpieczeniowe przestały opierać się na tradycyjnych, obowiązujących od czasów ZSRR zasadach, co oznacza między innymi przejście z kasowej zasady ujmowania przychodów ze składek ubezpieczeniowych na zasadę memoriału. Stosowanie tej zasady jest zgodne z założeniami MSSF, którymi zakłady ubezpieczeniowe prowadzące działalność na Białorusi, jako podmioty zaufania społecznego i społecznie odpowiedzialne, będą musiały kierować się w odniesieniu do skonsolidowanych sprawozdań finansowych już od 2016 roku.

Głównym organem nadzorującym i regulującym prowadzenie ksiąg rachunkowych przez podmioty gospodarcze na Białorusi jest Ministerstwo Finansów, które pełni również funkcje nadzorcze i regulacyjne w stosunku do działalności ubezpieczeniowej. W konsekwencji to ministerstwo określa zasady prowadzenia przez

zakłady ubezpieczeń ksiąg rachunkowych, terminy sporządzania sprawozdań finansowych i ich zakres, co jest niezbędne do realizacji przez nie funkcji nadzoru i kontroli [Инструкция о порядке составления... N 2, 2010].

Białoruskie zakłady ubezpieczeniowe wykorzystują w swojej działalności standardowy (obowiązujący) plan kont, w którym każde konto ma swój własny, z góry określony numer. Specyficzne zasady prowadzenia ksiąg rachunkowych przez zakłady ubezpieczeniowe zawarte są w różnych instrukcjach wydanych przez Ministerstwo Finansów, z których jedną z najważniejszych jest „Instrukcja na temat szczególnych zasad ewidencji przychodów i kosztów przez zakłady ubezpieczeniowe” [Инструкция об особенностях... N 2, 2010]. Zgodnie z nią zakłady ubezpieczeniowe prowadzą ewidencję operacji gospodarczych związanych ze swoją podstawową działalnością operacyjną na kontach księgowych, takich jak:

- 93 Składki ubezpieczeniowe,
- 22 Wypłaty odszkodowań,
- 95 Rezerwy ubezpieczeniowe.

Zakłady ubezpieczeniowe, w przeciwieństwie do innych podmiotów gospodarczych, nie stosują konta 90: Bieżące przychody i koszty. Prowadzą jedynie, podobnie jak pozostałe podmioty, konto 91: Pozostałe przychody i koszty. Natomiast bieżące koszty prowadzenia działalności ubezpieczeniowej ewidencjonowane są na koncie 26: Koszty ogólnozakładowe, które podlega szczególnemu nadzorowi Ministerstwa Finansów. Przyczyną tej szczególnej uwagi, poświęcanej przez Ministerstwo kosztom działalności ubezpieczeniowej, jest to, że na Białorusi zakłady ubezpieczeń obowiązują ustawowe normy dotyczące poziomu kosztów prowadzenia działalności, po których przekroczeniu wartość odpowiadająca kosztom ponadnormatywnym staje się grzywną odprowadzaną na rachunek budżetu państwa [Об установлении норматива... N 28, 2004].

W ramach ubezpieczeń na życie koszty prowadzenia działalności ubezpieczeniowej nie powinny przekraczać 12% wartości składek ubezpieczeniowych, a w innych ubezpieczeniach odpowiednio: 35% wartości składek w ubezpieczeniach dobrowolnych i 25% wartości składek w ubezpieczeniach obowiązkowych. Wspomniana surowa kara w postaci grzywny jest jednym z najpoważniejszych problemów zakładów ubezpieczeń na Białorusi, związanych z rachunkowością. Ponoszą one wysokie koszty, związane na przykład ze stymulowaniem działalności pośredników (agentów i brokerów, w tym banków) poprzez ich prowizyjne wynagradzanie, mające na celu zwiększenie wartości składek ubezpieczeniowych. Koszty te nie tylko nie mogą być uznane za koszt uzyskania przychodu, lecz także pociągają za sobą obowiązek zapłaty znaczącej grzywny, która nie ma swojego odpowiednika ani w innych branżach białoruskiej gospodarki, ani w praktyce działalności zakładów ubezpieczeniowych za granicą.

Wprowadzeniu norm dotyczących ograniczenia wysokości kosztów przyświecała idea powstrzymania generowania nadmiernych kosztów w tej branży, jednak nie wzięto pod uwagę, że znaczącą część swoich przychodów zakłady ubezpieczeń

uzyskują z czasowego inwestowania wolnych środków (rezerw ubezpieczeniowych), a tym samym składki ubezpieczeniowe nie stanowią jedynego źródła pokrycia takich kosztów.

3. Sprawozdanie finansowe zakładu ubezpieczeń na Białorusi

Jak w większości krajów na świecie, również na Białorusi zakłady ubezpieczeniowe są zobowiązane do corocznego publikowania sprawozdań finansowych po zbadaniu przez zewnętrznego audytora i wydaniu przez niego opinii potwierdzającej wiarygodność zawartych w sprawozdaniu informacji. Zasadniczy problem stanowi to, że zawarte w sprawozdaniach, podlegające obowiązkowemu wypełnieniu formularze stają się coraz bardziej skomplikowane, a dodatkowo stale rośnie ich liczba. Metodyczne podstawy sporządzania przez zakłady ubezpieczeń sprawozdań finansowych, optymalna liczba ujawnianych w każdym z formularzy stanowiących element sprawozdania finansowego wskaźników, wymagania dotyczące informacji dodatkowej oraz zasady porządkujące przedstawienie i opublikowanie sprawozdania finansowego określa instrukcja na temat sporządzania i składania sprawozdań finansowych zakładów ubezpieczeń [Инструкция о порядке составления ... N 2, 2010]. W bieżącym roku (2014) zakłady ubezpieczeń składają do Ministerstwa Finansów roczne, kwartalne i miesięczne sprawozdania finansowe (tab. 1).

We wspomnianych w tabeli 1 dwunastu załącznikach (notach) do sprawozdania finansowego zawarte są, między innymi, szczegółowe informacje na temat kosztów prowadzenia działalności ubezpieczeniowej, składek ubezpieczeniowych oraz wypłat z tytułu umów ubezpieczeniowych, umów koasekuracji i reasekuracji, umów ubezpieczeniowych (w tym ich liczby), inwestowaniu rezerw ubezpieczeniowych, lokalizacji i dostępności środków finansowych zgromadzonych na rachunkach bankowych w białoruskich bankach w kwocie odpowiadającej minimalnej wartości kapitału podstawowego, o wartości wypłat dla agentów ubezpieczeniowych. Obecnie za taką notę (załącznik) do sprawozdania finansowego można uznać informację dodatkową, która powinna zawierać opis zasadniczych kierunków działalności zakładu ubezpieczeń, główne wskaźniki charakteryzujące tę działalność, analizę czynników, które miały wpływ na wyniki finansowe zakładu ubezpieczeń w danym okresie sprawozdawczym, elementy polityki rachunkowości dotyczące rozwiązań przyjętych w danym podmiocie w zakresie prowadzenia ksiąg rachunkowych, informacje dodatkowe dotyczące poszczególnych pozycji zawartych w formularzach sprawozdania finansowego oraz inne informacje nie wchodzące w skład sprawozdania finansowego, a zamieszczane w celu lepszego zrozumienia sprawozdania przez interesariuszy, jak również informacje, których ujawnienie w załącznikach jest wymagane przez prawo.

Tabela 1. Sprawozdania finansowe białoruskich zakładów ubezpieczeń

Częstotliwość składania sprawozdania	Rodzaj sprawozdania		
	roczne	kwartalne	miesięczne
Zawartość (formularze)	1. Bilans 2. Rachunek zysków i strat 3. Zestawienie zmian w kapitale własnym 4. Sprawozdanie z przepływów pieniężnych 5. Dwanaście załączników (not objaśniających) do sprawozdania finansowego 6. Raport audytora.	1. Bilans 2. Rachunek zysków i strat 3. Zestawienie zmian w kapitale własnym 4. Sprawozdanie z przepływów pieniężnych 5. Dwanaście załączników (not objaśniających) do sprawozdania finansowego	1. Bilans
Ostateczny termin złożenia sprawozdania	nie później niż do 1 marca roku następującego po roku sprawozdawczym	nie później niż do 30 dnia miesiąca następującego po kwartale sprawozdawczym	nie później niż do 22 dnia miesiąca następującego po miesiącu sprawozdawczym

Źródło: opracowanie własne na podstawie Instrukcji na temat sporządzania i składania sprawozdań finansowych zakładów ubezpieczeń Nr 2, zatwierdzonej przez Ministra Finansów Republiki Białorusi, z dnia 11.01.2010.

W przypadku wprowadzenia zmian w bilansie otwarcia w załącznikach należy ujawnić ich przyczyny. Jest to nowość w porównaniu do poprzednio obowiązującej wersji ustawy, zgodnie z którą dane bilansowe nie podlegały korekcie. Obecnie mogą zostać zaktualizowane, jeżeli są nieporównywalne z informacjami za dany rok obrotowy.

Za przedstawianie nieprawdziwych informacji sprawozdawczych zakładom ubezpieczeniowym grożą znaczne sankcje finansowe (do wysokości 500 jednostek bazowych, co stanowi równowartość około 22 tys. złotych za każde naruszenie).

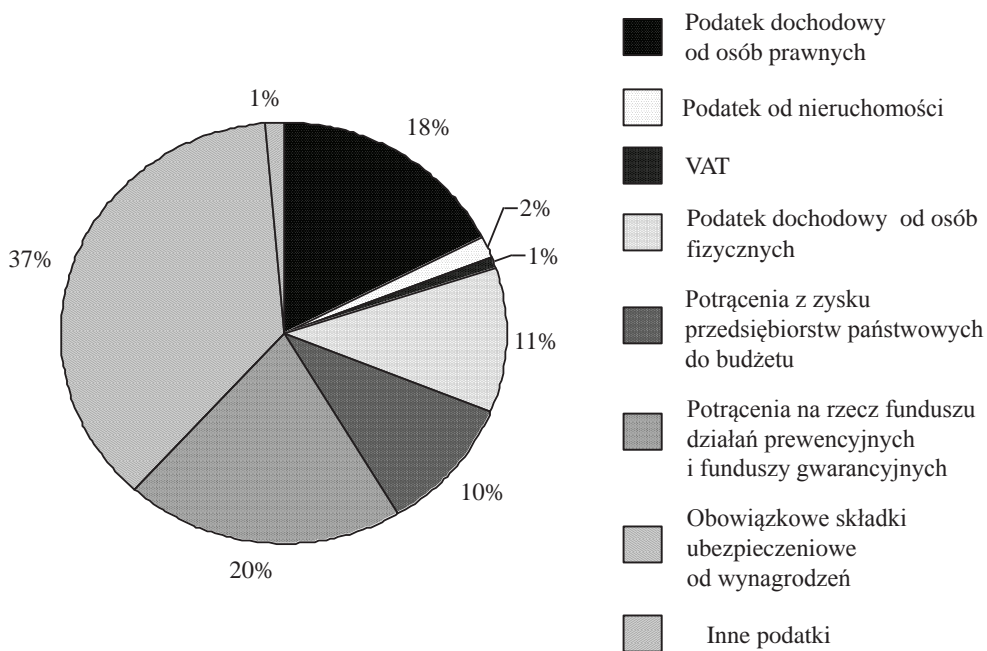
Podsumowując, sprawozdania finansowe białoruskich zakładów ubezpieczeń są niezwykle szczegółowe, ujawniane są w nich wszystkie podejmowane przez dany podmiot działania finansowe.

Jednak w przeciwieństwie do praktyki zagranicznej, ustawodawstwo dotyczące sprawozdawczości finansowej nie przewiduje sporządzania raportu na temat społecznej odpowiedzialności przedsiębiorstw [Dotkuś 2014; Koczar 2014; 2013], jak również ujawniania informacji na temat wpływu zakładu ubezpieczeń na środowisko, chociaż takie problemy podlegają obowiązkowemu audytowi.

4. Opodatkowanie działalności ubezpieczeniowej na Białorusi

Opodatkowanie działalności białoruskich zakładów ubezpieczeniowych reguluje Kodeks Podatkowy Republiki Białorusi [Налоговый кодекс ... 2009]. Zakłady te podlegają opodatkowaniu podatkiem dochodowym od osób prawnych w wysokości 18% podstawy opodatkowania. Dodatkowo czynności nie związane z działalnością ubezpieczeniową obłożone są podatkiem VAT (stawka 20%).

Od wartości bilansowej posiadanych przez zakłady ubezpieczeń budynków i budowli płać one podatek od nieruchomości w wysokości 1% rocznie, a od nieruchomości zbyt długo znajdujących się w trakcie budowy – 2%¹. Natomiast posiadanie gruntów wiąże się z koniecznością zapłaty podatku katastralnego. Dodatkowo posiadanie pewnych wybranych środków trwałych powoduje konieczność zapłaty innych podatków, takich jak na przykład podatek ekologiczny związany ze składowaniem odpadów czy ich utylizacją.

Rys. 1. Struktura podatków zapłaconych przez białoruskie zakłady ubezpieczeń w 2013 roku

Źródło: opracowanie własne na podstawie www.minfin.gov.by (dostęp 02.06.2014).

¹ Dotyczy to nieruchomości, w przypadku których przekroczona została zakładana w dokumentacji projektowej data ukończenia budowy; podatek jest płacony za okres od daty planowanego odbioru do momentu rzeczywistego zakończenia budowy (przyp. tłumacza).

W związku z zatrudnianiem pracowników konieczne jest opłacanie podatku dochodowego od osób fizycznych (od pensji pracowników i wynagrodzeń agentów ubezpieczeniowych, stawka 12%). Na przykład w razie wypłaty dywidendy również pojawia się konieczność zapłaty podatku od dochodów uzyskiwanych przez zagraniczne osoby prawne (stawka 12%). Białoruskie zakłady ubezpieczeniowe mogą również w niektórych sytuacjach być zobowiązane do zapłaty podatku od frachtu (stawka 6%), opłaty licencyjnej (15%), podatku od dochodów z papierów dłużnych (10%) i innych.

Według danych Ministerstwa Finansów Białorusi w 2013 r. struktura podatków płaconych przez białoruskie zakłady ubezpieczeń kształtowała się w sposób przedstawiony na rys. 1.

Jak widać na rysunku, największy udział w podatkach płaconych przez białoruskie zakłady ubezpieczeniowe (37%) mają obowiązkowe składki od wynagrodzeń pracowników wpłacane na państwowe ubezpieczenie społeczne. Sytuacja ta jest logiczną konsekwencją tego, że podstawowe koszty zakładów ubezpieczeń stanowią wynagrodzenia pracowników i agentów ubezpieczeniowych, a to pociąga za sobą 34-procentowy narzut na wynagrodzenia, co stanowi dodatkowy koszt przedsiębiorstwa (1% składek obciąża pracowników). Kwota narzutu obejmuje również obowiązkowe składki na ubezpieczenie wypadkowe i ubezpieczenie od następstw chorób zawodowych (0,2-0,6% wynagrodzenia brutto).

Drugi co do wartości wpływ do budżetu państwa od zakładów ubezpieczeniowych stanowią opłaty parafiskalne wnoszone na rzecz finansowania funduszu działań prewencyjnych i funduszy gwarancyjnych. W budżecie nie ma założeń dotyczących celu ich wykorzystania i w konsekwencji tracą one swój indywidualny charakter, chociaż są odprowadzane od składek ubezpieczeniowych na życie i od ubezpieczeń obowiązkowych. Należy również podkreślić, że jednocześnie tego typu opłaty są wnoszone od dobrowolnych ubezpieczeń majątkowych i mają one dokładnie określone przeznaczenie (są w dyspozycji danego zakładu), a ich wykorzystanie jest ściśle kontrolowane przez Ministerstwo Finansów (za naruszenie również grożą sankcje do 500 jednostek bazowych, czyli ok. 22 tys. złotych).

5. Koszty i przychody zakładów ubezpieczeń – prawo bilansowe a podatkowe

Trzecie co do wartości miejsce w strukturze wpływów do budżetu Białorusi wnoszonych przez zakłady ubezpieczeniowe zajmuje podatek dochodowy od osób prawnych (por. rys. 1). Stanowi on około 18% wszystkich wpływów budżetowych. Tymczasem ustalenie jego wysokości stanowi dla zakładów ubezpieczeniowych poważny problem. Bardzo trudno jest we właściwy sposób ująć wszystkie koszty i przychody. Problem ten nabrał jeszcze większego znaczenia w związku z przejściem na memoriałową zasadę zaliczania składek ubezpieczeniowych do przycho-

dów. Metoda ta jest stosowana dla przychodów zgodnie z prawem zarówno bilansowym, jak i podatkowym. Natomiast koszty, z punktu widzenia prawa podatkowego, nadal zaliczane są do danego okresu rozliczeniowego zgodnie z zasadą kasową.

Na liczne pytania, które pojawiły się natychmiast po wprowadzeniu obowiązku stosowania zasady memoriałowej ujmowania przychodów, zakłady ubezpieczeniowe nie mogą znaleźć odpowiedzi w obowiązującym prawie. Jednym z najważniejszych, nierozwiązanych przez obowiązujące akty prawne, problemów jest ujmowanie (w prawidłowy sposób) w księgach rachunkowych prowizyjnego wynagrodzenia agentów ubezpieczeniowych.

Prowizyjne wynagrodzenie agentów i brokerów ubezpieczeniowych jest kosztem zakładu ubezpieczeń, związanym z zawieraniem umów ubezpieczeniowych, reasekuracyjnych i koasekuracyjnych. W księgach rachunkowych jest ono ujmowane w kosztach w tym samym okresie rozliczeniowym, w którym ujmowane są związane z nim przychody, niezależnie od daty zapłaty [Инструкция о порядке составления ... 2010]. Jednocześnie składki ubezpieczeniowe, od których naliczane są prowizje, naliczane są na dzień, w którym zakład ubezpieczeniowy ma prawo do tych składek, zgodnie z warunkami umowy ubezpieczenia, koasekuracji czy reasekuracji lub zgodnie z warunkami określonymi obowiązującym prawem. Według umów ubezpieczeniowych dotyczących ubezpieczeń innych niż ubezpieczenia na życie, zaliczenie do przychodów całej należnej składki ubezpieczeniowej (niezależnie od określonych w umowie terminów wpłat) ma miejsce na dzień zawarcia (podpisania) umowy ubezpieczenia.

Problem ten można zilustrować za pomocą następującego przykładu.

Agent ubezpieczeniowy zawarł z osobą fizyczną umowę dobrowolnego ubezpieczenia pojazdu, zgodnie z którą składka ubezpieczeniowa wynosi 1600 USD rocznie i ma być płacona kwartalnie. Opłata początkowa wyniosła 400 USD. Jeżeli zgodnie z umową zawartą przez zakład ubezpieczeń z agentem prowizja wynosi 12%, to na dzień zawarcia umowy ubezpieczenia agentowi należy się 48 USD (po kursie z dnia zawarcia umowy ubezpieczenia). Zgodnie z prawem bilansowym w kosztach prowadzenia działalności ubezpieczeniowej (konto 26: Koszty ogólnozakładowe) należy jednak ująć nie 48 USD ($400 \text{ USD} \times 12\%$), faktycznie przekazanych agentowi ubezpieczeniowemu, ale całość prowizji, to znaczy 192 USD ($1600 \text{ USD} \times 12\%$). Natychmiast pojawia się pytanie o legalność tak prowadzonych rozrachunków i rachunku kosztów, bo agent ubezpieczeniowy, jako podwykonawca zakładu ubezpieczeń, podpisał rozliczenie tylko w wysokości 48 USD. Należy również podkreślić, że w celu ustalenia podstawy opodatkowania należy uwzględnić jedynie rzeczywiście przekazane agentowi prowizje od składek ubezpieczeniowych [Налоговый кодекс ... N 71-3, 2009]. Jednocześnie należy przestrzegać ograniczeń dotyczących wysokości wynagrodzeń, ustalonych przez Ministerstwo Finansów. Jak widać na powyższym przykładzie, w białoruskich warunkach, ze względu na rozbieżność prawa bilansowego i podatkowego, istnieje niepewność co do sposobu

наличения и уjęcia в книгах провизии. В конseqвенции вяже сї то часто з нарушаннем права, а co за tym idzie – наклáданием на заклáды обезпеченї сáнкцїи.

Аналїза дошвїацченї инных країв wykазаła, же в швїатовей практыце провїзїе од налїчоных, але не вплачоных сáлдэк уjmowane сá jako коsты аквїзїцїи розлїчане в часїе (MSR 37: Резервы, zobовїязанїа варункове і актыва варункове). Былбы засадне вправодженїе такого розвїязанїа на Бїалорусї. Пропонovaný спосіб уjmованїа провїзїи агентаў обезпеченїювых в варунках стосованїа засады меморїалу позволїлбы не тылькó розвїязачь проблем вspóльмїерносїи прычходów і коsтów в книгах рачунковых і справозданїу фїансовым, лещ такжé правїдлòво усталачь подставу налїчэнїа податку доходowego.

6. Podsumowanie

На подставїе вправодzonych бадань мoжна ствїердїчь, же розвїязанїе вїелу актуальных проблемów рачунковосїи і справоздавчосїи фїансовей jest мoжлїве poprzez баданїа і актывнó аналїзу дошвїацченї з вдражанїа MSSF в рóзных краях, з уважлєднєннем спецыфїкї обовїязующьых, краївюых норм.

Пржеїсїе заклáдów обезпеченї на споряджанїе справозданї фїансовых вєдлуг залòженї MSSF позволї баджїей обїектывнє вьценїачь і уjmовачь актыва і пасыва в бїансах заклáдów обезпеченїювых oraz их вьнїкї фїансове, а такжé вїернє одзвїерчєдлїчь их сїтуацию фїансовó и вьплаталнóсць. В ефекцїе інформацие заварте в справозданїах фїансовых бєдó баджїей прыдатне до подемьмованїа децьзїи зарядчьых przez узыткowników справозданї фїансовых.

Literatura

- Dotkuš W., Пользователи отчетности о хозяйственной деятельности предприятия, [w:] Бухгалтерский учет и анализ, 2014, Н. 4. s. 9-14.
- Инструкция о порядке составления и представления бухгалтерской отчетности страховых организаций, утв. Постановлением Министерства финансов Республики Беларусь от 11.01.2010, N 2.
- Инструкция об особенностях бухгалтерского учета доходов и расходов страховыми организациями, утв. Постановлением Министерства финансов Республики Беларусь от 11.01.2010 N 2.
- Koczár J., *Porównywalność informacji w raportach o społecznej odpowiedzialności biznesu*, [w:] Luty Z., Łakomiak A., Mazur A. (red.), *Przyszłość rachunkowości i sprawozdawczości – założenia, zasady, definicje. Ujawnienia informacji w sprawozdaniu finansowym*, Prace Naukowe Uniwersytetu Ekonomicznego we Wrocławiu nr 314, UE, Wrocław 2013, s. 52-63.
- Koczár J. Отчет о корпоративной социальной ответственности в условиях польской практики, [w:] Академический вестник ТГАМЭУП № 1 (27). Тюмень: «Тюменская государственная академия мировой экономики, управления и права», 2014. – 388 с. – с. 95-101.
- Налоговый кодекс Республики Беларусь (Особенная часть) от 29 декабря 2009 г. N 71-3.

Об установлении норматива расходов на ведение дела для страховых организаций, утв. Постановлением Министерства финансов Республики Беларусь от 01.03.2004 N 28.
Закон Республики Беларусь от 12.07.2013 N 57-3 «О бухгалтерском учете и отчетности».

Źródło internetowe

www.minfin.gov.by (01.04.2014).

PROBLEMS OF ACCOUNTING AND TAXATION OF BELARUSIAN INSURANCE COMPANIES

Summary: The specificity of the insurance industry related to special income and expenses of insurance companies, affects the regulation of accounting and taxation of insurance activity. In Belarus the problems of their development are compounded by strict government regulation of this sphere of business, by established standards of expenses, above which significant fines are levied in the budget. The current problems of transition of Belarusian insurers to the principles of IFRS and taxation in this sphere of activity are discussed in this article.

Keywords: insurance, regulation, accounting, reporting, IFRS, taxation.